

Laki

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan lastensuojelulain (417/2007) 73 §,

muutetaan 4 a ja 16 b §, 30 §:n 2 momentti, 11 luvun otsikko, 61 §:n 1 momentti, 62 §:n 4 momentti, 63 ja 65 §, 66 §:n 1 ja 2 momentti, 66 a §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 68, 69 a, 71 ja 72 §, 74 §:n 1 momentti, 89 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 90 § ja 92 §:n 1 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 4 a §, 30 §:n 2 momentti, 65 §, 66 §:n 1 ja 2 momentti, 66 a §:n 1 momentti, 67 §:n 1 ja 2 momentti, 69 a § ja 74 §:n 1 momentti laissa 542/2019, 16 b § laissa 1283/2023, 61 §:n 1 momentti, 71 ja 72 § laissa 88/2010, 63 ja 68 § osaksi laissa 88/2010, 89 §:n 1, 3 ja 4 momentti laissa 1489/2019 sekä 90 § ja 92 §:n 1 momentti laeissa 1489/2019 ja 610/2022, sekä

lisätään lakiin uusi 4 b, 4 c § ja 49 a—49 e § sekä uusi 60 a—60 c § ja niiden edelle uusi väliotsikko, 62 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laissa 88/2010, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja muutettu 4 momentti 5 momentiksi sekä lakiin uusi 68 a, 69 b—69 e ja 70 a § seuraavasti:

4 a §

Sijoitetun lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja suojeluun

Tämän lain nojalla kodin ulkopuolelle sijoitetun lapsen hyvä hoito ja kasvatusta, lapsen ikään ja kehitystasoon nähden tarpeellinen valvonta ja huolenpito sekä lapsen oikeus tasapainoiseen kehitykseen ja hyvinvointiin on turvattava siten, kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1 §:ssä säädetään. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota toimiin, joilla suojellaan lapsen psyykkistä ja fyysistä hyvinvointia sekä tuetaan sosiaalista kehitystä.

Lapsen tasapainoisen kehityksen ja suojelun toteuttamiseksi lapselle voidaan asettaa ikä- ja kehitystason mukaisia rajoja, vastaavalla tavalla kuin vanhemmat voivat asettaa rajoja lapsen tavanomaisessa kasvatustarkoituksessa. Rajoista tulee ensisijaisesti keskustella lapsen kanssa ja lapsen mielipide tulee selvittää siten kuin 20 §:n 1 momentissa säädetään. Lapsen voidaan fyysisesti koskea tavanomaisessa suojelu- ja kasvatustarkoituksessa, jos se on lapsen edun turvaamiseksi välttämätöntä. Hoito, kasvatusta, valvonta ja huolenpito eivät saa olla lasta alistavia tai muulla tavoin hänen ihmisarvoaan loukkaavia. Lapsen hoito, kasvatusta, valvonta tai huolenpito ei saa sisältää 11 luvussa tarkoitettuja rajoituksia. Rajoitusten käytön edellytyksistä ja päätöksentekovelvollisuudesta säädetään erikseen 11 luvussa.

Lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävänä on valvoa sijoituspaikan kasvatuskäytäntöjä osana lapsen edun toteutumista sijoituksen aikana. Lisäksi sosiaalityöntekijän tulee 30 §:ssä tarkoitettua asiakassuunnitelmaa laatiessaan keskustella mainitun pykälän 2 momentissa tarkoitettujen tahojen kanssa menettelytavoista ja kasvatuserätyksistä sekä kasvatukseen liittyvistä säännöistä ja käytännöistä, joilla lapsen hoitoa, kasvatusta, valvontaa ja huolenpitoa toteutetaan.

4 b §

Aineiden ja esineiden poisottaminen kodin ulkopuolelle sijoitetulta lapselta

Jos lapsella on hallussaan aineita tai esineitä, joita alle 18-vuotias ei muun lain nojalla saa pitää hallussaan, voi perhehoitaja, ammatillisen perhekodin työntekijä tai lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ottaa ne pois lapselta. Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää muuta kuin edellä tarkoitettua ainetta tai esinettä taikka tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, myös ne voidaan ottaa lapselta pois.

Lapselta voidaan ottaa pois myös muut kuin 1 momentissa tarkoitetut aineet ja esineet, jotka ominaisuuksiensa puolesta soveltuvat vaarantamaan lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä tai soveltuvat vahingoittamaan omaisuutta, jos 1 momentissa tarkoitetulla henkilöllä on perusteltu syy epäillä, että lapsi käyttää aineita tai esineitä omaa tai muiden henkeä, terveyttä, turvallisuutta taikka sijoituspaikan järjestystä vaarantaen tai omaisuutta vahingoittaen.

Lisäksi lapselta voidaan ottaa pois rahavarat, maksuvälineet ja muut näihin verrattavat välineet, hyödykkeet tai omaisuus, jos niiden käyttö todennäköisesti vaarantaa lapsen omaa tai toisen henkilön henkeä, terveyttä, turvallisuutta, sijoituspaikan järjestystä, vahingoittaa omaisuutta tai vaarantaa lapsen oman tai toisen lapsen sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Jos rahavarat, maksuvälineet tai muut näihin verrattavat välineet on otettu lapselta pois, tulee rahavarojen käyttö hyväksyttäviin tarkoituksiin mahdollistaa lapselle valvotusti.

Lisäksi lapselta voidaan ottaa pois lapsen hallussa olevat viestinnän mahdollistavat laitteet tai muut välineet silloin kun niiden käytön tavanomainen rajaaminen ei ole riittävää, ja jos lapsi käyttää laitetta tai välinettä vaarantaen omaa kehitystä ja hyvinvointia. Lisäksi laitteet tai muut välineet voidaan ottaa pois, jos lapsi käyttää viestinnän mahdollistavaa laitetta tai välinettä vaarantaen omaa tai toisten henkilöiden turvallisuutta tai sijoituspaikan järjestystä taikka vaarantaa lapsen omaa tai toisten lasten sijoituksen tarkoituksen toteutumista. Jos edellä mainitut laitteet tai muut välineet on otettu lapselta pois, on lapsen yhteydenpito turvattava muilla tavoin. Lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta säädetään 62 ja 63 §:ssä.

Aineiden ja esineiden poisottamisesta on viivytyksettä ilmoitettava 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle tai muulle hyvinvointialueen toimivaltaiselle sosiaalihuollon viranhaltijalle.

Aineiden ja esineiden poisottamisesta rajoitustoimenpiteenä lastensuojelulaitoksessa säädetään erikseen 11 luvussa.

4 c §

Päätöksenteko aineen ja esineen poisottamisessa

Poisottoa ei saa jatkaa pidempään kuin se 4 b §:ssä tarkoitettusta syystä ja lapsen hoidon ja kasvatuksen kannalta on välttämätöntä. Aineen tai esineen poisottamisen välttämättömyyttä on arvioitava määräajoin.

Aineen tai esineen poisottamisesta on tehtävä päätös, jos poisotettua ainetta tai esinettä ei palauteta lapselle heti tilanteen rauetua. Päätöksen perhehoidossa olevan lapsen osalta tekee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lastensuojelulaitoksessa olevan lapsen osalta päätöksen tekee johtaja tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö.

Poisotetun omaisuuden luovuttamiseen tai hävittämiseen sovelletaan, mitä muussa laissa säädetään. Alkoholilaisissa (1102/2017) tarkoitettujen alkoholijuomat ja tupakkalain (549/2016)

118 §:ssä tarkoitetut tuotteet, joita alaikäinen ei saa pitää hallussaan, voidaan hävittää päällyksineen, jos aineella tai tuotteella ei ole sanottavaa myynti- tai käyttöarvoa.

Poisotettu omaisuus on palautettava lapselle viimeistään sijoituksen päättyessä, jollei omaisuuden palauttamisesta tai hävittämisestä muussa laissa toisin säädetä. Jos poisotettu omaisuus on 3 momentin tai muun lain nojalla hävitetty, hävittämisestä on mainittava 2 momentissa tarkoitetussa päätöksessä.

16 b §

Sijoitushyvinvointialueen järjestämisvastuu

Hyvinvointialueen, jossa lapsi tai nuori on avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitettuna taikka jälkihuollossa (*sijoitushyvinvointialue*), on järjestettävä yhteistyössä 16 §:n 1 momentin tai 17 §:n mukaan vastuussa olevan hyvinvointialueen (*sijoittajahyvinvointialue*) sekä lapsen tai nuoren sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren asuinkunnan kanssa lapselle tai nuorelle hänen huollon tai hoidon tarpeensa edellyttämät palvelut ja tukitoimet. Järjestetyistä palveluista ja tukitoimista aiheutuneet kustannukset sijoitushyvinvointialue on oikeutettu perimään sijoittajahyvinvointialueelta.

Sijoitushyvinvointialueen on palveluita järjestäessään huolehdittava, että palvelut yhteensovitetaan tarkoituksenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Palveluiden yhteensovittamisesta säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 10 §:ssä. Sellaiset vaativimmat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, joissa sosiaalihuollon ja terveydenhuollon tehtävät yhdessä muodostavat palvelujen toteutumiseksi tarvittavan kokonaisuuden, on yhteensovitettava mainitun lain 36 §:n 3 momentin 6 kohdan sekä 36 §:n 5 momentin nojalla annettujen säännösten mukaisesti. Vaativimman lastensuojelun palvelun järjestänyt hyvinvointialue on oikeutettu perimään aiheutuneet kustannukset sijoittajahyvinvointialueelta.

Sijoitushyvinvointialueen velvollisuudesta järjestää 1 momentissa tarkoitetussa tilanteessa avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen tai nuoren tarvitsemat terveydenhuollon palvelut sekä terveydenhuollon palveluista aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään terveydenhuoltolain (1326/2010) 69 §:ssä.

Lapsen sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnan velvollisuudesta järjestää avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen esi- ja perusopetus säädetään perusopetuslaissa (628/1998) ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain (618/2021) 38 §:ssä. Avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatuksen järjestämisestä ja siitä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta säädetään varhaiskasvatuslaissa (540/2018).

30 §

Asiakassuunnitelma

Asiakassuunnitelma on laadittava ja tarkistettava, jollei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan sekä tarvittaessa lapsen muun laillisen edustajan, vanhemman, muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavan tai lapselle läheisen henkilön ja lapsen huoltoon keskeisesti osallistuvan tahon kanssa. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava ne olosuhteet ja asiat, joihin pyritään vaikuttamaan, lapsen ja hänen perheensä tuen tarve, palvelut ja muut tukitoimet, joilla tuen tarpeeseen pyritään vastaamaan, sekä arvioitu aika, jonka kuluessa tavoitteet pyritään toteuttamaan. Asiakassuunnitelmaan on kirjattava myös asianomaisten eriävät näkemykset tuen tarpeesta ja palvelujen sekä muiden tukitoimien järjestämisestä. Asiakassuunnitelma on tarkistettava tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran

vuodessa. Toisin kuin edellä säädetään, asiakassuunnitelma tulee tarkistaa vähintään neljän kuukauden välein, jos lapsi on sijoitettuna 49 a §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun.

10 luku

Sijaishuolto

49 a §

Kuntouttava suljettu laitospalvelu

Lapsi, joka on täyttänyt 12 vuotta ja aiheuttaa vakavaa vaaraa omalle tai muiden turvallisuudelle käyttämällä väkivaltaa tai tekemällä muita rikollisia tekoja, voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, jos se on välttämätöntä hänen suojelemisekseen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavalta käyttäytymiseltä sekä hänen tarvitsemiensa kuntouttavien palvelujen ja pitkäjänteisen tuen järjestämiseksi.

Edellytyksenä on myös, että sijaishuoltoa ei ole lapsen omaa tai muiden turvallisuutta vaarantavan käyttäytymisen vuoksi mahdollista järjestää muulla tavoin eikä 60 a §:ssä tarkoitetun erityisen huolenpidon jakso taikka muut sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäväksi suljetun laitospalvelun sijaan. Lisäksi sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 71 §:ssä tarkoitetuilla erityisillä rajoituksilla on välttämätöntä.

Alle 12-vuotias lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun palveluun vain erittäin poikkeuksellisista ja painavista syistä, jos lapsen sijaishuoltoa ei ole mahdollista muutoin lapsen edun edellyttävällä tavalla järjestää.

Valtion lastensuojelulaitoksen velvollisuudesta tuottaa 1 momentissa tarkoitettua palvelua säädetään Valtion lastensuojelulaitoksesta ja sen yhteydessä toimivasta koulusta annetussa laissa (/). Hyvinvointialueen ja Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisestä ja palveluiden tuottamista säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa ja hyvinvointialueesta annetussa laissa.

49 b §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun sisältö

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun tehtävänä on vastata lapsen erityisestä suojelusta. Tämä edellyttää tehostettua sosiaali- ja terveydenhuollon ammatilliseen osaamiseen perustuvaa kuntoutusta, joka vastaa lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Palvelun tulee olla moniammatillista ja sen tulee perustua ammatillisesti koulutettujen aikuisten intensiiviseen läsnäoloon ja työskentelyyn. Sijoituksen aikana lapselle on turvattava hänen tarvitsemansa terveyden- ja sairaanhoidon palvelut. Sijoituksen aikana on myös turvattava lapsen sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen. Sijoituksen aikana lapselle on tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset. Palvelun sisältö täsmennetään lapsikohtaisesti asiakassuunnitelman ja sitä täydentävän hoito- ja kasvatussuunnitelman mukaisesti.

Palvelu voi sisältää kiireellistä vastaanotto- ja arviointitoimintaa.

Sijoituksen aikaisten 71 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten toimeenpano täsmennetään asiakassuunnitelmassa.

Palvelun aikana on huolehdittava lapsen vanhemmille annettavan tuen järjestämisestä siten kuin 30 §:n 4 momentissa säädetään.

49 c §

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskeva päätöksenteko

Lapsi voidaan sijoittaa kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun 38 §:n 2 momentissa ja 43 §:ssä tarkoitetuilla päätöksillä. Kun lapsi on jo kiireellisesti sijoitettuna kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun, lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on valmistellessaan 43 §:n 1 tai 3 momentissa tarkoitettua päätöstä tai 44 §:ssä tarkoitettua hakemusta pyydettävä 49 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden laatima 49 e §:n 1 momentissa tarkoitettu arvio lapsen tilanteesta. Arvio on pyydettävä riippumatta siitä, avustaako 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu lastensuojelun asiantuntijaryhmä lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää päätöksen valmistelussa tai antaa lausuntoja päätöksenteon tueksi.

Kuntouttavaa suljettua laitospalvelua koskevaan päätökseen on kirjattava sijoituksen perusteet ja tavoitteet. Lisäksi päätökseen on kirjattava hoito- ja kuntoutusmuodot ja muut tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Viimeksi mainittu ei koske kiireellisen sijoituksen päätöksiä, eikä 83 §:n 1 momentissa tarkoitettua väliaikaista määräystä.

Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun on voimassa siten kuin 38 §:ssä säädetään kiireellisen sijoituksen ja 38 a §:ssä sen jatkamisen kestosta sekä 47 §:ssä huostaanoton kestosta. Lapsen sijoituksen edellytyksenä ovat 71 §:ssä säädetty rajoituspäätökset tulee tehdä yhdessä 1 momentissa tarkoitettujen päätöksen kanssa. Rajoituspäätökset tehdään enintään vuodeksi kerrallaan. Lapsen sijoitus kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun ja 71 §:ssä säädetty erityinen rajoitus tulee lopettaa, kun 49 a §:n mukaista perustetta sijoitukselle ei enää ole.

49 d §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun henkilöstö

Sen lisäksi, mitä 60 §:ssä säädetään henkilöstöstä, hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksena on tehtävään soveltuva korkeakoulututkinto tai ammattikorkeakoulututkintoja edeltänyt opintoasteinen ammatillinen tutkinto. Muun henkilökunnan kelpoisuusvaatimuksista on voimassa, mitä niistä muualla laissa ja lain nojalla säädetään. Kuntouttavassa suljetussa palvelussa tulee työskennellä riittävä määrä terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Lastensuojelulaitoksen henkilökunnalla tulee olla riittävä perehtyneisyys ja ammattitaito turvallisuuden varmistamiseen.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun tuottajalla on oltava käytettävissään erityisosaaminen päihde- ja riippuvuushoidon ja muun lääketieteen, psykologian, sosiaalityön, kasvatuksen ja opetuksen alalta lapsen suunnitelmallisen kuntoutumisen toteuttamiseksi. Edellä mainittujen muiden kuin opetuksen asiantuntijoiden tulee olla palvelussuhteessa hyvinvointialueeseen, Helsingin kaupunkiin, HUS yhtymään tai valtion lastensuojelulaitokseen. Opetuksen asiantuntijan tulee olla virkasuhteessa Valtion lastensuojelulaitokseen tai opetuksen järjestämisestä vastuussa olevaan kuntaan.

49 e §

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun toimeenpano

Edellä 49 d §:n 2 momentissa tarkoitettujen asiantuntijoiden on tavattava lasta henkilökohtaisesti ja osallistuttava lapsen sijaishuollon suunnitteluun ja toteuttamiseen lapsen tarpeita vastaavalla tavalla. Asiantuntijoiden on seurattava ja arvioitava lapsen kuntoutumisen edistymistä säännöllisesti yhteistyössä lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökunnan kanssa. Asiantuntijoiden on arvioitava sijoitukselle annettujen tavoitteiden, moniammatillisen

tuen, kuntoutuksen ja sivistyksellisten oikeuksien toteutuminen ja samalla arvioitava myös lapseen kohdistettujen 71 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten tarpeellisuutta. Mikäli 49 a §:n mukaiset perusteet 71 §:ssä tarkoitettujen erityisten rajoitusten jatkamiselle ovat edelleen olemassa, arvioissa on otettava kantaa rajoituksen toteuttamisen sisältöön ja laajuuteen. Lapsen kuntoutumisen edistymisen arvioimiseksi ja lapsen tarpeisiin vastaamiseksi on tarvittaessa hankittava myös muun asiantuntijan arvio.

Asiantuntijoiden on koottava 1 momentissa tarkoitettu arvio vähintään neljän kuukauden välein lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle asiakassuunnitelman tarkistamisen tueksi. Arvio on kirjattava 33 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

Kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on suunniteltava lapsen sijaishuollon toteuttaminen sijoituksen päätyttyä kuntouttavassa suljetussa laitospalvelussa. Lisäksi suunnittelussa tulee ottaa huomioon palvelujen jatkuvuus lapsen sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai kun lapsi siirtyy sijoituksen päätyttyä jälkihuoltoon.

Erityisen huolenpidon jakso

60 a §

Erityisen huolenpidon jakso

Erityisen huolenpidon jaksolla tarkoitetaan sijaishuollossa olevalle 12 vuotta täyttäneelle lapselle lastensuojelulaitoksessa toteutettavaa erityistä, moniammatillista hoitoa ja huolenpitoa. Erityisen huolenpidon jakson tavoitteena on katkaista lapsen häntä itseään vahingoittava käyttäytyminen ja mahdollistaa lapselle annettava kokonaisvaltainen huolenpito. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapsen hoidon ja huolenpidon edellyttämässä laajuudessa lapseen kohdistetaan erityisiä rajoituksia siten kuin 72 §:ssä säädetään. Lapsen rajoittamisesta muutoin säädetään 11 luvussa.

Sijoituksen edellytyksenä on, että lapsen suojeleminen 72 §:ssä tarkoitetuilla rajoituksilla on välttämätöntä. Lapselle voidaan sijaishuollon aikana järjestää erityisen huolenpidon jakso, jos lapsen oma käyttäytyminen vakavasti vaarantaa hänen henkeään, terveyttään tai kehitystään. Sijoituksen edellytyksenä on lisäksi, että sijaishuoltoa ei ole lapsen hoidon ja huolenpidon tarve huomioon ottaen mahdollista järjestää muulla tavoin eivätkä terveydenhuollon palvelut sovellu käytettäviksi erityisen huolenpidon jakson sijaan.

60 b §

Päätös erityisen huolenpidon jaksosta

Erityisen huolenpidon jaksosta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen. Päätös voidaan tehdä enintään 90 vuorokaudeksi kerrallaan. Määräaika lasketaan erityisen huolenpidon jakson tosiasiallisesta aloittamisesta. Päätös erityisen huolenpidon jaksosta raukeaa, jollei täytäntöönpanoa ole voitu aloittaa 90 vuorokauden kuluessa päätöksen tekemisestä. Päätökseen erityisen huolenpidon jaksosta on kirjattava jakson perusteet, tavoitteet, hoito- ja kuntoutusmuodot ja muut tukitoimet tavoitteiden saavuttamiseksi.

Erityisen huolenpidon jaksoa voidaan jatkaa erittäin painavilla syillä enintään 90 vuorokautta, jos jatkaminen on sen lisäksi, mitä 60 a §:ssä säädetään erityisen huolenpidon jakson toteuttamisen edellytyksistä, lapsen hengen, terveyden tai turvallisuuden ja lapsen tarpeenmukaisten palvelujen järjestämisen kannalta välttämätöntä.

Päätöksen on perustuttava erityisen huolenpidon jakson järjestämistä varten tehtyyn lapsen tilanteen moniammatilliseen arvioon, joka perustuu ainakin kasvatukselliseen, sosiaalityön ja

lääketieteelliseen asiantuntemukseen. Päätöksen erityisen huolenpidon jaksosta ja sen jatkamisesta tekee 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Erityisen huolenpidon jakso on lopetettava välittömästi, jos se osoittautuu tehottomaksi sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi tai kun sen tarvetta ei enää ole. Lopettamisesta päättää 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai muu hyvinvointialueen toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Jos erityisen huolenpidon jakso järjestetään muualla kuin lapsen omassa sijaishuoltopaikassa, hyvinvointialue voi lapsen tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen irtisanoa edellä tarkoitettua sijaishuoltopaikan. Irtisanomisesta päättää 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian.

60 c §

Erityisen huolenpidon jakson toimeenpano

Erityisen huolenpidon jakso voidaan järjestää lastensuojelulaitoksessa, jonka käytettävissä on sen toteuttamiseksi riittävä kasvatuksellinen, sosiaalityön, psykologinen ja lääketieteellinen asiantuntemus. Laitoksessa tulee olla toiminnan edellyttämä tehtävään soveltuvan ammatillisen tutkinnon omaava henkilöstö ja erityisen huolenpidon jakson toteuttamiseksi terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan asianmukaiset tilat.

Erityisen huolenpidon jakson aikana on 1 momentissa tarkoitettua asiantuntemuksen omaavien henkilöiden tavattava säännöllisesti lasta sekä osallistuttava lapsen erityisen huolenpidon jakson suunnitteluun, toimeenpanoon ja arviointiin. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän on suunniteltava lapsen sijaishuollon toteuttaminen erityisen huolenpidon jakson jälkeen. Suunnittelussa tulee ottaa huomioon palvelujen jatkuvuus lapsen sijaishuoltopaikkaa muutettaessa tai kun lapsi siirtyy erityisen huolenpidon jakson päätyttyä jälkihuoltoon. Erityisen huolenpidon jakson aikana lapselle on lisäksi tehtävä tarvittavat lääkärintarkastukset.

11 luku

Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana

61 §

Säännösten soveltamisala

Jäljempänä 62 ja 63 §:ssä tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää 49 §:ssä tarkoitettujen sijoitusten aikana. Jäljempänä 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a, 69, 69 a—69 c, 70, 70 a ja 74 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää ainoastaan laitoshuoltona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 69 d §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä voidaan käyttää perhehoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Lain 69 e §:ää sovelletaan sekä laitoshuoltona että perhehoitona järjestettävässä sijaishuollossa. Jäljempänä 71 §:ssä tarkoitettuja erityisiä rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan 49 a §:ssä tarkoitettua kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen aikana ja 72 §:ssä tarkoitettuja erityisiä rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan 60 a §:ssä tarkoitettua erityisen huolenpidon jakson aikana.

62 §

Yhteydenpidon rajoittaminen

Sen lisäksi mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, voidaan lapsen vakavasti itseään vahingoittavan käyttäytymisen tai lapsen päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi rajoittaa lapsen oikeutta pitää yhteyttä perhekodin tai laitoksen ulkopuolella oleviin henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään.

Edellä 1—4 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista voidaan käyttää vain siinä määrin kuin kussakin tapauksessa on laissa säädetyn tarkoituksen saavuttamiseksi välttämätöntä. Pidätetyt kirjeet tai muut luottamukselliset viestit on säilytettävä erillään muista lasta koskevista asiakirjoista siten, että ne ovat vain 63 §:n 2 momentissa tarkoitettujen tahojen luettavissa.

63 §

Yhteydenpidon rajoittamista koskeva päätös

Edellä 62 §:n 1—4 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamisesta on tehtävä päätös, jonka tulee olla määräaikainen, enintään yhdeksi vuodeksi kerrallaan. Päätöksessä on mainittava rajoituksen syy, henkilöt, joihin rajoitus kohdistuu, millaista yhteydenpitoa rajoitus koskee ja missä laajuudessa rajoitus toteutetaan. Päätettäessä lapsen yhteydenpidon rajoittamisesta 62 §:n 3 momentin mukaisesti henkilöihin, joiden henkilöllisyyttä ei kyetä yksilöimään, päätöksessä on mainittava ne 62 §:n 1 momentissa tarkoitettut henkilöt, joita yhteydenpidon rajoitus ei koske.

Yhteydenpidon rajoittamisesta tekee päätöksen 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian tai lapsen kiireelliseen sijoitukseen liittyvissä tapauksissa ja tarvittaessa muissa kiireellisissä tilanteissa 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu sosiaalityöntekijä.

Lyhytaikaisesta, enintään 30 vuorokautta kestävästä, 62 §:n 1—4 momentissa tarkoitettua rajoittamisesta voi kuitenkin päättää myös lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen sijaisensa. Laitoksen johtajan tai hänen sijaisensa on toimitettava päätös välittömästi tiedoksi lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Jos rajoittamista on tarpeen jatkaa tai se on alun perin tarpeen määrätä 30 vuorokautta pidemmäksi, päättää asiasta 13 §:n 2 ja 3 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän valmisteltua asian. Yhteydenpidon rajoitus on lopetettava heti, kun se ei enää ole 62 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tarpeellinen.

65 §

Aineiden ja esineiden poisottaminen lastensuojelulaitoksessa

Edellä 4 b §:ssä tarkoitetun aineen tai esineen poisottamiseksi lapselta lastensuojelulaitoksen johtajalla tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus poisottamisen toteuttamiseksi käyttää sellaisia välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun voimakeinoin toteutettavaan 4 b §:ssä tarkoitetun aineen tai esineen poisottamiseen lapselta voidaan ryhtyä ainoastaan, jos poisottamisen toteuttamisesta ei ole mahdollista sopia lapsen kanssa, eikä poisottamista voi viivyttää. Poisottaminen on

toteutettava mahdollisimman turvallisesti, eikä sillä saa puuttua lapsen henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja yksityisyyteen enempää kuin on välttämätöntä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuun voimakeinoon turvautuneen henkilön on annettava laitoksen johtajalle voimankäytöstä kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi laitoksessa tapahtuneesta voimankäytöstä selvitys 13 b §:ssä tarkoitettulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle. Aineen ja esineen poisottoa koskevasta päätöksenteosta säädetään 4 c §:ssä.

Edellä 2 momentissa tarkoitettussa poisotossa ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen käytön liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

66 §

Henkilöntarkastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 4 b §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä, rahavaroja, maksuvälineitä taikka muita näihin verrattavia välineitä tai hyödykkeitä taikka tupakkalain 118 §:ssä tarkoitettuja tuotteita, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä henkilöntarkastus. Henkilöntarkastus voi sisältää lapsen ja hänen mukanaan olevien tavaroiden tarkastamisen metallinilmaisinta tai muuta sellaista vastaavaa teknistä laitetta käyttäen.

Tarkastuksen tekee lastensuojelulaitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Tarkastus on tehtävä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan toisen henkilön läsnä ollessa, jollei erityisestä syystä muuta johdu. Tarkastus tulee tehdä lasta kunnioittavasti, mahdollisimman hienotunteisesti ja lapsen yksityisyyttä mahdollisimman vähän loukaten.

66 a §

Henkilönkatsastus

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 4 b §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilönkatsastus, joka voi käsittää puhalluskokeen suorittamisen tai veri-, virtsa- tai sylkinäytteen ottamisen. Jos lapsi, jolle lastensuojelulaitoksen toimesta on tehty henkilönkatsastus, kiistää 4 b §:n 1 momentissa tarkoitettujen päihteiden käytön, tai se on muuten henkilönkatsastuksen tuloksen luotettavuuden selvittämisen kannalta tarpeen, on näyte asianmukaisesti lähetettävä tarkistettavaksi.

67 §

Omaisuuuden, lähetysten ja tilojen tarkastaminen ja lähetysten luovuttamatta jättäminen

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 4 b §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa.

Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapselle osoitettu kirje tai siihen rinnastettava muu luottamuksellinen viesti taikka muu lähetys sisältää 4 b §:ssä tarkoitettuja aineita tai esineitä, saadaan lähetysten sisältö tarkastaa kirjettä tai muuta luottamuksellista viestiä lukematta.

68 §

Kiinnipitäminen lastensuojelulaitoksessa

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen.

Kiinnipitäminen tarkoittaa voimakeinon kohdistamista lapseen. Kiinnipitämiseen sisältyvän voimankäytön tulee olla puolustettavaa lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen.

Kiinnipitäminen on oltava kokonaisuutena arvioiden välttämätöntä, kun otetaan huomioon lapsen käyttäytyminen ja tilanne muutoinkin. Kiinnipitäminen on toteutettava lapselle turvallisella, hänen ikänsä, sukupuolensa, kulttuuri- ja uskonnollinen taustansa sekä yksilöllinen tilanteensa huomioivalla tavalla. Kiinnipitäminen on lopetettava heti, kun se ei enää ole välttämätöntä.

Kiinnipitämiseen turvautuneen henkilön on annettava laitoksen johtajalle kiinnipitämisestä kirjallinen selvitys. Laitoksen johtajan on annettava välittömästi laitoksessa tapahtuneesta kiinnipitämisestä selvitys 13 b §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Jos kiinnipitämiseen joudutaan turvautumaan toistuvasti, on sosiaalityöntekijän arvioitava osana 74 a §:ssä tarkoitettua rajoituksen lapsikohtaista arviointia yhdessä lapsen ja sijaishuoltopaikan sekä mahdollisuuksien mukaan huoltajan ja vanhempien kanssa, millä tavoin kiinnipitämiset olisivat vältettävissä lapsen edun huomioivalla tavalla. Lapsen terveydentila on tutkittava kiinnipitämisen jälkeen, jos kiinnipitämisestä aiheutuu lapselle vammoja tai fyysisiä jälkiä, tai jos lapsi sitä pyytää.

Lapsen kiinnipitämisessä ei saa käyttää voimankäyttövälineitä. Voimakeinojen liioittelusta säädetään rikoslain 4 luvun 6 §:n 3 momentissa ja 7 §:ssä.

68 a §

Kiinnipitäminen lapsen luvatta lastensuojelulaitoksesta poistumisen estämiseksi

Lastensuojelulaitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi pitää kiinni lapsesta estääkseen lasta poistumasta luvatta laitoksesta tai sen yhteydessä olevalta piha-alueelta, jos lapsi saattaisi poistumisellaan itsensä tai toisen henkilön alttiiksi terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle. Kiinnipitäminen voi pitää sisällään myös lapsen siirtämisen. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 68 §:n 2—6 momentissa säädetään.

69 a §

Luvatta lastensuojelulaitoksesta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos lapsi on poistunut luvattomasti lastensuojelulaitoksesta tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen laitoksesta poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, laitoksen on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle. Hyvinvointialueen ja laitoksen on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 83 §:ssä tarkoitettun

väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen.

Sijoittajahyvinvointialueella ja Ahvenanmaan maakunnan vastaavalla viranomaisella on oikeus saada hätäkeskukselta 1 momentissa tarkoitetun lapsen käyttämän liittymän tai pääteliitteen sijaintitiedot ja tiedot liittymän tunnisteesta, jos sijoittajahyvinvointialueen tai Ahvenanmaan vastaavan viranomaisen perustellun käsityksen mukaan 1 momentissa tarkoitetun lapsen päihteiden käyttö, muu kuin vähäisenä pidettävä rikollinen teko tai muu niihin rinnastettava käyttäytyminen taikka riski joutua rikoksen kohteeksi uhkaavat vakavasti vaarantaa lapsen terveyttä tai kehitystä. Hätäkeskuksen tiedonsaantioikeudesta edellä mainittuihin tietoihin säädetään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 321 §:n 2 momentissa.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun lapsen palauttamisen ratkaisee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tai hänen ollessa estynyt muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Kiireellisissä tilanteissa lapsen palauttamisen ratkaisee laitoksen johtaja tai hänen määräämänsä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen johtajan tai hänen määräämänsä hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvan henkilön on viipymättä ilmoitettava ratkaisusta lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

Lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö tai toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lapsen etsintää ja palauttamista ei saa toteuttaa ostopalveluna. Lapsen etsinnästä ja palauttamisesta on tehtävä kirjaukset lapsen asiakasasiakirjoihin 33 §:n ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain mukaisesti.

Laitoksen on annettava kirjallinen selvitys lapsen etsintään ja palauttamiseen liittyvistä toimenpiteistä 13 b §:ssä tarkoitetulle lapsen asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle.

69 b §

Lapsen kiinniotto

Toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa ottaa 69 a §:n 1 momentissa ja 69 d §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lastensuojelulaitokseen palauttamiseksi. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö saa ottaa 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen kiinni lapsen palauttamiseksi.

Jos toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan perustellun käsityksen mukaan lapsi on asunnossa tai muussa olinpaikassa ja lapsen terveys, kehitys tai turvallisuus on vakavasti vaarassa, toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus päästä asuntoon tai muuhun olinpaikkaan, jos asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsy on lapsen terveyden tai kehityksen suojelemiseksi taikka turvallisuuden vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä.

Lapsen olinpaikan selvittyä laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus lapsen kiinniottamiseksi pitää lapsesta kiinni, jotta lapsi voidaan siirtää kuljetukseen käytettävään autoon tai muuhun kulkuvälineeseen. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 68 §:n 2—6 momentissa säädetään.

Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija voi kiinnioton turvallisuuden varmistamiseksi tehdä lapselle 66 §:ssä säädetyn edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen. Henkilöntarkastuksen tehnyt henkilö saa ottaa lapselta pois lapsen hallussa olevat 4 b §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet. Henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamisen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen

sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 68 §:n 2—6 momentissa. Ellei haltuun otettua ainetta tai esinettä palauteta lapselle, asiasta on tehtävä päätös siten kuin 4 c §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

69 c §

Kiinniotetun lapsen kuljettaminen

Edellä 69 a §:n 1 momentissa tarkoitetun lapsen olinpaikan selvittyä lastensuojelulaitoksen ja lapsen sijaishuollosta vastuussa olevan viranomaisen tulee yhteistyössä sopia lapsen kuljettamisesta takaisin laitokseen, ellei lapsi palaa sinne vapaaehtoisesti.

Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö ja toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija saa tehdä lapselle 66 §:ssä säädettyin edellytyksin ja tavoin henkilöntarkastuksen kuljetukseen käytettävässä kulkuvälineessä tai kulkuvälineen välittömässä läheisyydessä kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi. Lisäksi lapsen hallussa olevat 4 b §:ssä tarkoitetut aineet ja esineet saadaan kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi ottaa lapselta pois. Henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamiseksi laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä ja toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus käyttää sellaisia henkilöntarkastuksen sekä aineiden ja esineiden poisottamisen toteuttamiseksi välttämättömiä voimakeinoja, joita voidaan pitää puolustettavina lapsen ikä ja käyttäytyminen sekä tilanteen kokonaisarviointi huomioon ottaen. Voimakeinojen käyttöön sovelletaan, mitä kiinnipitämisestä säädetään 68 §:n 2—6 momentissa. Jollei haltuun otettua ainetta tai esinettä palauteta lapselle kuljettamisen jälkeen, asiasta on tehtävä päätös siten kuin 4 c §:n 1 ja 4 momentissa säädetään.

Lapsen kuljettamisen aikana 2 momentissa tarkoitettu henkilö saa kuljetuksen turvallisuuden varmistamiseksi pitää lapsesta kiinni kuljettamiseen käytettävässä kulkuvälineessä, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi välttämätöntä. Kiinnipitämiseen sovelletaan muutoin, mitä 68 §:n 2—6 momentissa säädetään.

69 d §

Perhekodista luvatta poissaolevan lapsen etsintä ja palauttaminen

Jos lastensuojelulain 49 §:n mukaisesti perhehoidossa sijoitettuna oleva lapsi on poistunut luvattomasti perhekodista tai ei palaa sinne ennalta sovitusti luvallisen poistumisen jälkeen taikka lapsi on luvallisen perhekodista poistumisen jälkeen matkalla paikkaan tai paikassa, josta ei ole ennalta sovittu, perhehoitajan on viipymättä ilmoitettava lapsen luvattomasta poissaolosta lapsen sijaishuollosta vastuussa olevalle viranomaiselle, jonka on lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa sekä kiireellistä sijoitusta ja kiireellisen sijoituksen jatkamista koskevan päätöksen ja 83 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen määräyksen täytäntöönpanon turvaamiseksi viipymättä ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin lapsen etsimiseksi ja palauttamiseksi. Lapsen palauttaminen pitää sisällään lapsen kiinniottamisen ja kiinniotetun lapsen kuljettamisen. Lapsen etsinnän ja palauttamisen saa toteuttaa vain toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija. Lapsen palauttamiseen sovelletaan muutoin, mitä 69 a §:n 4 momentissa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitetun lapsen palauttamisen ratkaisee 13 b §:ssä tarkoitettu lapsen asioista vastaava sosiaaliryöntekijä tai hänen ollessa estynyt muu toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija.

Mitä 69 a §:n 2 momentissa säädetään lapsen käyttämän liittymän tai päätelaitteen sijaintitietojen pyytämisestä ja oikeudesta saada tiedot, sovelletaan myös, kun on kysymys 1 momentissa tarkoitettusta lapsesta. Mitä 69 b §:ssä ja 69 c §:n 2 ja 3 momentissa säädetään

toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan toimivallasta, sovelletaan myös, kun kysymys on 1 momentissa tarkoitettusta lapsesta. Mitä 69 b §:ssä ja 69 c §:n 2 ja 3 momentissa säädetään toimivaltuuksista, ei koske perhehoitajaa.

Rajoitustoimenpiteiden käytön, seurannan ja valvonnan turvaamiseksi toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan on asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet.

69 e §

Poliisin virka-apu lastensuojelulaitoksesta ja perhekodista luvatta poissaolevan lapsen kiinniottamisessa ja kuljettamisessa

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 22 §:ssä säädetään sosiaalihuollon viranomaisen oikeudesta saada laissa säädettyjen tehtäviensä suorittamiseksi tarpeellista virka-apua muilta viranomaisilta. Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla on oikeus mainitun pykälän nojalla saada poliisilta virka-apua myös 69 a §:n 1 momentissa ja 69 d §:n 1 momentissa tarkoitettun lapsen kiinniottossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa.

Sosiaalihuollon viranomaisen lukuun virka-apupyynnön 69 a §:n 1 momentissa tarkoitettun lapsen kiinniottossa ja kiinniotetun lapsen kuljettamisessa voi tehdä myös lastensuojelulaitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö. Laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus saada poliisilta virka-apua tehtäviensä suorittamiseksi seuraavissa tilanteissa:

- 1) 69 b §:n 2 momentin tarkoitettussa asuntoon tai muuhun olinpaikkaan pääsemisessä;
- 2) 69 b §:n 3 momentissa tarkoitettussa kiinniottotilanteessa;
- 3) 69 b §:n 4 momentissa tarkoitettun henkilöntarkastuksen toimittamisessa sekä aineiden ja esineiden poisottamisessa;
- 4) 69 c §:n 2 momentissa tarkoitettun henkilöntarkastuksen toimittamisessa sekä aineiden ja esineiden poisottamisessa; sekä
- 5) 69 c §:n 3 momentissa tarkoitettussa kiinniotetun lapsen kuljetuksessa.

Toimivaltaisella sosiaalihuollon viranhaltijalla ja laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluvalla henkilöllä on oikeus saada virka-apua, jos virka-avun perusteena oleva toimenpide estyy. Toimenpide estyy, jos toimivaltainen sosiaalihuollon viranhaltija tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö 2 momentissa tarkoitettuja toimenpiteitä suorittaessaan arvioi, että lapsen käyttäytyminen tai olosuhteet muutoin aiheuttavat merkittävän riskin lapsen tai lapsen palauttamiseen osallistuvan taikka muun henkilön turvallisuuden vaarantumiselle.

Kun poliisi antaa virka-apua 2 momentin 5 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa, poliisi on velvollinen avustamaan lapsen kuljettamisessa lapsen toimivaltaisen sosiaalihuollon viranhaltijan ja lapsen oleskelupaikan hyvinvointialueen toimivaltaisen viranhaltijan yhteistyössä sopimaan lähimpään mahdolliseen lastensuojelulaitokseen. Lähin mahdollinen lastensuojelulaitos voi olla väliaikainen lastensuojelulaitos tai lapsen oma sijaishuoltopaikka.

70 a §

Eristämisen yhteydessä toteutettava kameravalvonta

Toimeenpantaessa 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä laitoksen yhteydessä olevassa eristystilassa, voidaan tilassa toteuttaa teknisenä valvontana kameravalvontaa, jos eristämisen turvallinen toimeenpano sitä edellyttää. Kameravalvontaa voidaan käyttää vain, kun se on välttämätöntä ja oikeasuhtaista tarkoitukseensa nähden. Kameravalvontaa ei saa kohdistaa siihen osaan eristyshuonetta, joka toimii WC- ja pesutilana. Eristämisen yhteydessä kameravalvonnasta tulee ilmoittaa lapselle.

Teknisen valvonnan yhteydessä tapahtuvaan asiakastietojen käsittelyyn sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annettua lakia.

Työntekijän kameravalvonnasta säädetään yksityisyyden suojasta työelämässä annetun lain (759/2004) 16 ja 17 §:ssä.

71 §

Erityiset rajoitukset kuntouttavan suljetun laitospalvelun aikana

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, lapsen liikkumisvapautta rajoitetaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi. Myös lapsen yhteydenpitoa rajoitetaan kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi 62 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla.

Lapselta voidaan lisäksi ottaa pois 4 b §:n 4 momentissa säädetyin edellytyksin lainkohdassa tarkoitetut hänen hallussaan olevat viestinnän mahdollistavat laitteet kuntouttavan suljetun laitospalvelun sijoituksen ajaksi. Kun lapselta on otettu pois viestinnän mahdollistava laite, on lapsen yhteydenpito kuntouttavan suljetun laitospalvelun ajan turvattava muilla tavoin.

Lapselle voidaan tehdä myös suunnitelmallisesti henkilönkatsastuksia kuntouttavan suljetun laitospalvelun kestäessä lapsen päihteettömyyden varmistamiseksi.

Edellä 1—3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tehdään päätökset samalla, kun päätetään lapsen sijoittamisesta 49 a §:ssä tarkoitettuun kuntouttavaan suljettuun laitospalveluun. Päätökset ovat voimassa enintään yhden vuoden kerrallaan.

Lapsen kiireellisen sijoituksen yhteydessä tehtävät päätökset 1—3 momentissa tarkoitetuista rajoituksista tekee 13 §:n 1 momentissa tarkoitettu viranhaltija. Rajoituksia koskevat päätökset ovat kiireellisen sijoituksen raukeamisesta riippumatta voimassa, jos kiireellisen sijoituksen raukeaminen johtuu 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua lapsen huostaanottoa koskevasta päätöksestä tai hallintotuomioistuimen antamasta päätöksestä 43 §:n 2 momentin mukaiseen huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan hakemukseen tai 83 §:ssä tarkoitettua hallintotuomioistuimen antamasta väliaikaisesta määräyksestä, kun huostaanottoa tai sijaishuoltoa koskeva asia on vireillä hallintotuomioistuimessa. Rajoituspäätökset voivat olla voimassa enintään yhden vuoden ajan kiireellistä sijoitusta koskevan päätöksen antamisesta.

Sijoituksen aikana 1—3 momentissa tarkoitettujen rajoitusten sisältöä ja laajuutta tulee arvioida vähintään neljän kuukauden välein tapahtuvan asiakassuunnitelman tarkistamisen yhteydessä ottaen huomioon, mitä 49 e §:ssä säädetään. Edellä 1—3 momentissa tarkoitettuja rajoituksia voidaan käyttää ainoastaan siinä määrin ja siinä laajuudessa kuin se on välttämätöntä sijoituksen tavoitteiden toteutumiseksi.

72 §

Erityiset rajoitukset erityisen huolenpidon jakson aikana

Sen lisäksi, mitä tässä luvussa säädetään, lapsen liikkumista rajoitetaan erityisen huolenpidon jakson ajaksi estämällä häntä poistumasta lastensuojelulaitoksen tiloista ilman lupaa tai valvontaa.

Lapselle voidaan tehdä erityisen huolenpidon jakson kestäessä suunnitelmallisesti henkilönkatsastuksia hänen päihteettömyytensä varmistamiseksi.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettujen rajoitukset sisältyvät 60 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen.

74 §

Rajoitustoimenpiteiden kirjaaminen

Edellä 65, 66, 66 a, 67, 68, 68 a, 69, 69 b, 69 c, 70, 70 a, 71 ja 72 §:ssä tarkoitettujen rajoitustoimenpiteiden käytön seurannan ja valvonnan turvaamiseksi lastensuojelulaitoksen on asianmukaisesti kirjattava käyttämänsä rajoitustoimenpiteet. Kirjaamisen tulee sisältää:

- 1) kuvaus rajoitustoimenpiteestä ja siitä, miten rajoitus on toteutettu;
 - 2) minkälaisia muita kuin edellä mainittuja rajoituksia on mahdollisesti käytetty samaan aikaan;
 - 3) toimenpiteen peruste ja kesto;
 - 4) tieto toimenpiteestä päättäneen ja sen käytännössä toteuttaneen sekä siinä läsnä olleen henkilön nimistä;
 - 5) tarvittaessa tieto 66 §:n 1 momentissa, 66 a §:n 1 momentissa sekä 67 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettua perustellusta syystä ja 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua erityisestä syystä;
 - 6) kuvaus toimenpiteen mahdollisesta vaikutuksesta hoito- ja kasvatussuunnitelmaan;
 - 7) kuvaus siitä, miten lasta on kuultu ennen rajoituksesta päättämistä tai sen toteuttamista;
 - 8) lapsen mielipide asiasta.
-

89 §

Muutoksenhakuoikeus

Lapsen vanhempi ja huoltaja sekä henkilö, jonka hoidossa ja kasvatuksessa lapsi on tai on välittömästi ennen asian valmistelua ollut, saavat hakea itsenäisesti muutosta asioissa, jotka koskevat:

- 1) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
 - 2) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
 - 3) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
 - 4) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
 - 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista; ja
 - 6) 60 b §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpidon jaksoa.
-

Muutosta 63 §:ssä ja 71 §:n 1 momentissa tarkoitettussa yhteydenpidon rajoittamista koskevassa asiassa saa hakea lapsen huoltaja sekä henkilö, jonka yhteydenpitoa lapseen päätöksellä on rajoitettu.

Muutosta 67 §:n 4 momentissa, 69, 70 ja 71 §:ssä tarkoitettuja rajoitustoimenpiteitä koskevissa sekä 4 c §:ssä tarkoitetuissa asioissa saa hakea lapsen huoltaja. Lain 72 §:ssä säädetyt rajoitustoimenpiteet sisältyvät 60 b §:ssä tarkoitettuun päätökseen, jota koskeva muutoksenhakuoikeus määräytyy 1 momentin nojalla.

90 §

Muutoksenhaku hallinto-oikeuteen

Hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan tekemään päätökseen saa hakea valittamalla muutosta suoraan hallinto-oikeudelta noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä asioissa, jotka koskevat:

- 1) 4 c §:ssä tarkoitettua aineiden ja esineiden poisottamista;

- 2) 38 §:n 1 momentissa tarkoitettua kiireellistä sijoitusta;
- 3) 38 a §:ssä tarkoitettua kiireellisen sijoituksen jatkamista;
- 4) 43 §:n 1 momentissa tarkoitettua huostaanottoa ja siihen liittyvää sijaishuoltoa;
- 5) 43 §:n 3 momentissa tarkoitettua huostaanoton tai kiireellisen sijoituksen aikana tehtävää sijaishuoltopaikan muuttamista;
- 6) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 7) 60 b §:ssä tarkoitettua erityistä huolenpidon jaksoa;
- 8) 63 §:ssä tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 9) 67 §:n 4 momentissa tarkoitettua lähetyksen luovuttamatta jättämistä;
- 10) 69 §:ssä tarkoitettua liikkumisvapauden rajoittamista;
- 11) 70 §:ssä tarkoitettua eristämistä; sekä
- 12) 71 §:n 1—3 momentissa tarkoitettua liikkumisvapauden ja yhteydenpidon rajoittamista, aineiden ja esineiden poisottamista sekä suunnitelmallista henkilönkatsastusta.

Edellä 72 §:ssä säädetyt erityiset rajoitustoimenpiteet sisältyvät 60 b §:ssä säädettyyn päätökseen ja muutoksenhakuoikeus määräytyy 1 momentin nojalla.

Muun henkilön kuin hyvinvointialueen alaisen viranhaltijan rajoituksia ja rajoitustoimenpiteitä koskeviin päätöksiin saa hakea muutosta siten kuin 1 momentissa säädetään.

Ellei tässä laissa toisin säädetä, sovelletaan muutoksenhakuun muutoin, mitä sosiaalihuoltolaissa ja oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

92 §

Muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea valittamalla muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta noudattaen oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain säännöksiä asioissa, jotka koskevat:

- 1) 16, 16 a ja 16 b §:ssä tarkoitettua hyvinvointialueiden välistä järjestämis- ja kustannusvastuuta;
- 2) 28 §:ssä tarkoitettua lupaa lapsen tutkimiseen;
- 3) 35 §:ssä tarkoitettua toimeentulon ja asumisen turvaamista;
- 4) 43 §:n 1 ja 3 momentissa tarkoitettua lapsen huostaanottoa ja sijaishuoltoa;
- 5) 47 §:ssä tarkoitettua huostassapidon lopettamista;
- 6) 63 §:ssä ja 71 §:n 1 momentissa tarkoitettua yhteydenpidon rajoittamista;
- 7) 75 ja 76 §:ssä tarkoitettua jälkihuoltoa; sekä
- 8) 81 §:n 5 momentissa tarkoitettua kieltoa.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä lokakuuta 2026.

Tämän lain 49 a—49 e ja 71 § tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2027.

Ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn päätökseen sovelletaan päätöksen tekohetkellä voimassa olleita säännöksiä.

Valitukseen sekä huostaanottoa ja sijaishuoltoon sijoittamista koskevaan hakemukseen, joka tehdään ennen tämän lain voimaantuloa annetusta päätöksestä, sekä tällaisen asian käsittelyyn valituksen johdosta ylemmässä valitusviranomaisessa sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 16.6.2026

Tasavallan Presidentti

Alexander Stubb

Sosiaali- ja terveysministeri Wille Rydman